

Vieme, kto sme?

Eva Fordinálová

„Myšlienka chce byť neprestajne kriesená a budená, ináč bledne a uniká zo života.“

S. H. Vajanský

„Mýtom je len to, čo mýtom ponecháme.“

C. A. Hromník

Naša zasľúbená zem

Panónia! Pojem, ktorý ma začal znepokojovať od čias, keď som prišla do prvého kontaktu s Moravsko-panónskymi legendami. Pochopila som, že vo „veľkomoravských“ časoch išlo o zreteľné vyznačenie dvoch etník a *panónske* treba jednoznačne chápať (čítať) ako *slovenské*. Ešte väčšmi ma v tomto presvedčení utvrdila výberová antológia *Svätý Cyril a svätý Metod v slovenskej literatúre* (zostavili P. Liba a S. Lauková, Univerzita Konštantína Filozofa. FF, Nitra 2012.), napríklad *Služba Metodovi Konštantína Presbytera*: „Okrášlil si stolicu svätej cirkvi panónskej, múdry“, resp. „Skrz vás dvoch, svätci, vychvaľuje sa slávne solúnske mesto ... i Panónia a krajina moravská...“, „Teba, blahoslavený, ospevuje krajina moravská i krajina panónska, svätý, tebou osvietení.“

Rovnako vypovedá aj Ján Hollý v *Cyrilo-Methodiade*: „Tehdi mi aj, bi tuhí Rastislavovci, panonskí / Tak Chocilovci (roz. Koceľovci) potom žádních ňenachádzal'i príčin...“

Smerovku k upresneniu Panónie ako slovenského územia nachádzame aj u Jána Sambuca (1531-1584), vynikajúceho humanistického polyhistora (*Emblemata*, Antverpy 1564): o svojom rodisku píše: V *panónskych krajoch* (zvýr. E. F.) mesto slobodné, povest'ou slávne / menom Trnava veru volá to mesto náš ľud... (z latinčiny preklad M. Okál).

A Benedikt Szöllösi (1609-1656), zostavovateľ prvého tlačeného spevníka *Cantus Catholici* (1656) odôvodňuje potrebu očistenia chrámových piesní „na pôvodné znenie, aby sa obnovila zbožnosť *panónskeho* (zdôr. E. F.) ľudu, ktorá kedysi prekvitala.“ A „tieto nábožné spevy si Panóni vždy natoľko cenili, že nenájdeš národa, čo by sa mu vyrovnal.“ (Ide o „očistenie“ od moravských jazykových vplyvov, ktoré prenikli do našich chrámových piesní.) V úvode ďalej poznamenáva: „*Náš panónsky národ* (zdôr. E. F.) je preslávený mnohými chválorečami a pamätihodnosťami dávnych pokolení. Za kráľa Svätopluka prilipol ku Kristovi hlásaním viery apoštolskými mužmi Cyrilom a Metodom. Spomenutí svätí otcovia svätým krstom pripojili ku Kristovi Panónov s kráľom Svätoplukom ... aj s Moravanmi, s kniežaťom Čiech Bořivojom a dosiahli od rímskeho pápeža Mikuláša I. , aby bolo dovolené konať služby božie v ľudovom jazyku. (...) A na chóre skoro vo všetkých panónskych kostoloch tak sa odbavuje Kyrie, Glória a Krédo.“ (Z latinčiny

preklad J. Weiss-Nägel). Teda po slovensky. I slovenskí študenti v Trnave uvádzali svoju národnosť výrazom Pannonius.

Ide o ďalšie dôležité doklady na odlišovanie Panónov (v zmysle Slovákov) a Moravanov nepretržite od “veľkomoravských“ čias. V rovnakom duchu je aj známa Fándlyho cyrilo-metodská kázeň (ale už uvádza aj: po príchode „uvideli veľkú *slováckú krajinu*) a Ľudovít Štúr v spise *Nárečie slovenské alebo potreba písania v tomto nárečí* (1846) rovnako pripomína: „Hviezda nového duchovného života vyšla nad Slovanmi v Srbsku, Bosne, Bulharsku, *Panónii a Morave* (zdôr. E. F.), keď Cyril a Metod v ich vlastnej reči začali im čítať sv. Omšu.“ Teda opäť jednoznačne Panónia = Slovensko.

A Ladislav Nádaši Jégé v románe *Svätopluk* (1963) už píše priamo: „Ako dlhým suchom vyprahnutá zem saje do seba blahodárny dážď, tak bral do seba *národ Slovenov* (zdôraz. E. F.) slová spásy dvoch požehnaných solúnskych bratov.“ Milan Ferko v románe *Svätopluk a Metod* (1985) píše: „Rozkázal (roz. Svätopluk) odniesť Zákonodarcovi (roz. Metodovi) súdok lahodného *panónskeho* (zdôraz. E. F.) vína...“ a Jozef Bob v *Čase kniežat veľkomoravských* (1998) uvádza, že ponúknutie biskupskej hodnosti Hadriánom II. „predurčuje jeho návrat k *Slovenom* (1998). Teda alternácia: *Panónia – Sloveni – Veľká Morava*.

V našej literatúre zachytávame aj ďalší problém: v staršej literatúre sa s ním nestretávame, iba Fándly v svojej kázni uvádza: „Vid’el’i oňi veľkú *slováckú krajinu* (zdôr. E. F.) jako ňejakú zaslúbenú zem“, ale aj: „starodávna, veľká *moravkoslovácka* aj česká krajina vzala počátek našej svätej víri od svätého Cirila“.

Morava mala zrejme u nás iný význam – rozľahlé trávnaté územia (ako step, savana, préria...), pripomeňme *Boj pri Jelšave* Sama Chalupku: „Poniže Jelšavy *zelené moravy* / a na tých *moravách* viali dve zástavy.“ (Zdôr. E. F.) Mikuláš Kasarda v poéme *Námestie solúnskych bratov* (2008) pripomína: „Na naše polia, krásne *moravy* (zdôr. E. F.) / zrná ste siali, slovo, ktoré lieči.“ A v *Žalme k tisícročnej pamiatke vierozvestov sv. Cyrilla a Metodeja* (1872) Hviezdoslav (upresňujúco, ako pred ním aj Ján Hollý) privoláva: „Pod’te všetci *ku Tatre*, ona Sionom dnes, kameňom uholným.“

Pojem Panónia

Teda: v našej histórii Panónia, Tatry, Sloveni tvoria trojjednosť. Preto je našou povinnosťou „osvetliť“ pojem **Panónia**, keďže tam smeruje aj objavenie, kľúč k objasneniu našich národných koreňov v Európe. A zároveň k podivuhodnej súvislosti s duchovnosťou. A tento kľúč som našla v našej „slovenskej biblii“ Cyrila A. Hromníka *Sloveni a Slovensko* (MS Martin, 2013).

Osobne som sa dlho domnievala, že názov Panónia má latinský pôvod – od pánis = chlieb, keďže v Latinsko-slovenskom slovníku (Špaňár, J., Bratislava 1987) je uvedené aj heslo Pannonia =

Panónia, rímska provincia medzi Dunajom a Sávou.“ Bez objasnenia jej významu. Úrodná rovina, zrejme bohato pokrytá (okrem *moráv*) obilnými lánmi (budúci chlieb), takže som sa logicky domnievala, že názov Panónia treba chápať ako „chlebnicu“, obilnicu. Ale neuspokojovalo ma jej situovanie, keďže napríklad Sambukovo rodisko Trnava, ku ktorej sa hlási ako k „panónskemu“ mestu, s týmto definovaním nesúhlasí. Vtedy som však netušila, že Pannonia nerovná sa Panónia, ako je v slovníku uvedené. Že bude treba rozlišovať. Vysvetlenie som našla opäť až u Cyrila Hromníka. A poriadne prekvapujúce – a zároveň objasňujúce ďalšie dôležité fakty z našej histórie, ktoré sme doteraz označovali ako „teórie“. A s verifikáciu výsledkov jeho bádania z rovnako prekvapujúcej strany.

Zverejnenie výsledkov výskumu amerických vedcov nevyvrátiteľnej, vedeckej metódy DNA jednotlivých národov dokazuje, že Slováci – Sloveni sú najstarším etnickým autochtónnym národom, usadeným a kultivujúcim územie pod Tatrami, teda na území dnešného Slovenska, už hlboko v dávnoveku – a všetky kmene, ktoré naša historiografia uvádza, iba „prehrmeli“ cez naše už „domestikované“ územie (a niektoré aj zanechali stopy, ktorými iba prispeli do domácej kultúry).

Treba však upriamiť pozornosť na ďalší, veľmi dôležitý fakt: „chrbtovou kosťou“ našej národnej filozofie bola „takzvaná“ centrálnotatranská teória o pôvode Slovanov. A práve najnovšie výsledky vedeckého výskumu jednoznačne dokazujú, že „takzvaná“ treba odstrániť. A že „teória“ sa stáva neodškriepiteľným faktom. A bude mať priamy súvis s Panóniou, ale pre jej dôležitosť a význam pre našu kultúru bude si vyžadovať samostatný priestor.

Podľa vedeckých zistení naši prapredkovia Sloveni, žijúci od dávnych čias v strednej Európe, prijali nové kultúrno-náboženské vplyvy nie od juhu (z Afriky), ale z východu z Indie (z dávnovekej kultúrnej *Bhāratakaṇḍam*) a pod Tatrami sa tvorilo európske duchovné centrum s pretrvávajúcimi pevnými väzbami. A z tohto nového uhla pohľadu treba venovať zvýšenú (dôkladnú) pozornosť priam „ohromujúcemu“ Hromníkovmu dielu *Sloveni a Slovensko*, vychádzajúcemu z bohatých indických, gréckych, latinských a zväčša do angličtiny preložených prameňov.

K prehľbovaniu nášho duchovného centra prispeli aj indickí – tamilskí prospektori a ich kňazi, ktorí do Európy prišli hľadať nové zdroje zlata a iné vzácne kovy, ako aj zo severu privázaný baltický jantár. A našli ich v dnešnom Slovenskom Rudohorí – Panónii. „Názov má základ v tamilskom mene **Pānōn** – Oblasť alebo Priestor pokánia, znášateľnosti, odriekania, sily, tolerancie a veľkomyselnosti. Tak zrejme bola známa Slovenom v predrímskej dobe, a jej meno mohlo mať aj formu *Pānōn-ska zem, Pānōnikam, alebo Pānōn-sko*. (*The Lifco Tamil-Tamil-English Dictionary, 1978, s. 4426-427, 455.*)

Tá istá zem však bola aj veľmi úrodnou, a preto v dobách predrímskych nadobudla aj paralelné meno *Pannonia* s novým významom založeným na dravidskom slove *Pānnōm* so zmyslom 'Veľká poľnohospodárska zem'. Tak je aj zaznamenaná v mnohých latinských spisoch: zem, 'poľnohospodárska zem'. V neskorších dobách Rimania k tomu menu pridali lokatívnu príponu -ia, a tak vznikol názov *Pannonia*, čím sa stratil duchovný obsah dravidsko-slovenského názvu Panónia. (Tamtiež, s. 437).

Sloveni tam oddávna bývajúcí ju poznali pod jej duchovným, ale aj poľnohospodárskym menom, ale duchovná forma im bola bližšia, a preto forma Panónia časom prevládla. Rimania, ktorí náboženskú vieru Slovenov nezdieľali, tú zem poznali len pod poľnohospodárskym menom Pannonia.“ (Hromník, C.: Sloveni a Slovensko, s. 431-2.)

Cyril A. Hromník však odporúča: „Slovenskí dejepisci majú tendenciu používať len náboženskú formu Panónia, bez toho, aby vedeli jej význam a tým strácajú tak formu, ako aj hospodárske pomenovanie Pannonia pre najúrodnejšiu časť dávnovekého Slovenikam. Sloveni by urobili dobre, keby sa vrátili k pôvodným dvom formám mena: Panónia – v zmysle náboženskom a duchovno-právnom (zrejme jej severná, čiže približne územie dnešného Slovenska, až po Matru – pozn. E. F.), a Pannonia v zmysle hospodárskom.“ (Južná časť Slovenikam – zodpovedajúca heslu v citovanom Slovníku cudzích slov – provincia medzi Dunajom a Sávou. - pozn. E. F.) (Hromník, C.: c. d., s.432.)

Význam

Oblasť Panónie bola aj centrom obchodu s jantárom a jej obyvateľov nachádzame pod rôznymi názvami (Illyrici, Gétii, Kovalii, Vendovia...), „ale už pred počiatkom rímskej doby v 7. storočí pr. Kr. ich rímski obchodníci celkom správne poznali aj pod menom Pannonii.“ (Hromníková citácia in: MAKKAI 1990. *The Hungarians*, s. 4, 44.) „Panónsky ľud však zanechal po sebe archeologickú stopu siahajúcu až do 3. alebo aj konca 4. tisícročia pr. Kr.“ a bez ohľadu na iné názvy bol v tejto oblasti autochtónnym. „*Kronika wielkopolska*, s odkazom na „staršie knihy“, píše, že 'Panonia je matkou i kolískou všetkých národov *slowianskych*' (a Boguchwalova latinská verzia tejto kroniky taktiež ju označuje za prameň všetkých slovenských (Slovenom príbuzných) národov.“ (Hromníková citácia: *Kronika wielkopolska*, 1965, s. 46-47. Cit. in: POPOWSKA-TABORSKA, 1993: *Wczesne Dzienje Slowian*, s.7.) V podstate ide o potvrdenie oprávnenosti centrálnotranskej „teórie“ o pôvode Slovanov (vyžaduje si taktiež samostatný priestor).

Objasnenie pojmu Panónia v podstate iba otvára potrebu objasnenia (ako sme už naznačili) ďalších dôležitých tém úzko súvisiacich s našim národným vývinom, charakterom našej osobitej

duchovnej kultúry a predovšetkým nášho nespochybniteľného autochtónneho postavenia v strednej Európe. Preto „veľkniha“ Cyrila A. Hromníka, ktorú už v súčasnosti výsledky vedeckých výskumov verifikujú, si zaslúži mimoriadnu pozornosť.